

**Keresztyén nevelés kézsabállyal/
Pedagógiai ars poeticám: a kézsabály**

A nyelvészek különleges csodabogarak, annyira szeretik a szakmájukat, hogy minden kérdést nyelvész szemmel közelítenek meg. Ezt teszem most én is.

Micsoda korunkban a nyelvészek egyik legnagyobb vállalkozása? Az írói szótár készítése. Néhány nyelvtudós nekiáll, nekiül Petőfi összes versének, írásainak. Minden egyes szavát kicédulázza, a szöveggörnyezetében értelmezi, megállapítja a jelentésárnyalatokat, megvizsgálja a stilisztikai eltéréseket, és ezt rögzíti a szó mellé. Aztán megszámlolja, hogy melyik szó hányszor fordul elő, melyek a költő kedvenc szavai. Szóval hatalmas munka. A Petőfi-szótár 25 év alatt készült el. Van már Juhász Gyula szótárunk, József Attila szótárunk. Arany János tudvalevőleg a legnagyobb szókinsű magyar író, ezért az ő műveihez hozzá sem mertek kezdeni. Csak a Toldit dolgozták fel. Készült részleges Jókai-szótár is. Ma már a számítógépek segítségével könnyebben és pontosabban tudnak dolgozni a tudósok.

Az írói szótár készítése, az írók nyelvének kutatása, mint minden tudományos munka a bibliakutatásokból nőtt ki, a Biblia szóanyagát is vizsgálták, megkeresték az azonos szövegű helyeket, vagyis szóegybeesési –konkordancia – szótárakat készítettek. A legteljesebb konkordancia szótár 1995-ben készült el a Károli Biblia alapján. Baranyi József munkája. Vajon melyik az a szó, amelyik legtöbbször fordul elő a Bibliában? Isten 4972, Jézus 1080, Krisztus 650. Én most egy olyan szóról szeretnék beszélni, amelyik szintén gyakori. Ez a szó szerepel a cikk címében is. A KÉZ szó 1612-szer található meg a Bibliában.

Miért olyan fontos szó ez? Azért, mert a legtöbb emberi cselekvés a kézhez kapcsolódik. Nemcsak konkrét értelemben használják a Szentírásban, hanem kultikus esemény leírására is: pl. a kéz megmosása a tiszta lelkiismeret bizonyága volt. A kéz levágása büntetésként fordul elő.

Most ennél sokkal szűkebb értelemben fogok a KÉZ-ről beszélni. Csak Isten kezéről.

Ha sokat forgatjuk a Bibliát, akkor azt tapasztaljuk, hogy a legnagyobb titkait Isten a legegyszerűbben fejezi ki. Számomra az egyik legvilágosabb kép, ami a Bibliában található, és ami az Úr erejéről, nagyságáról szól, ebben a szókapcsolatban van összefoglalva: Isten keze. Hitre jutásom és eddigi életem során négyféleképpen ismertem meg Isten kezét.

1. Mindenekelőtt úgy ismertem meg Isten kezét mint TEREMTŐ kéz. Nagyon sok ember számára gyötrő kérdés: hogyan keletkezett a világ? És micsoda kegyelem számomra és sok-sok keresztyén testvérem számára, hogy megérezte Isten kezének munkáját, a világegyetem megteremtését, s főként azt, hogy én is Isten teremtménye, alkotása, gyermeke vagyok. Mióta ezt megéreztem, más életérzéssel, más öntudattal élek. Nem élek céltalanul, nem élek önmagammal elégedetlenül, mert tudom, hogy Ő ilyennek akart, ilyennek szeret. Békességet ad az életemnek az a tény, hogy Isten keze teremtő kéz.

2. Isten kezét látni azt jelenti, hogy az Ő GONDVISELÉSÉT is látom az életemben. Teremtésünkről, létünkről ritkán filozofálunk, azt magától értetődőnek tartjuk, ha egyszer már eljutottunk egy világlátásra. De Isten gondviselését napról-napra felfedezhetjük életünkben. Körülnézve környezetemben nekem is meg kellett látnom, hogy nem természetes az, hogy az

események összevágna, a dolgok összezsengenek az én életemben, megoldódnak, míg mások élete forr, összetörik, állandó bajok vannak, az én családom életében pedig rendben mennek a dolgok.

Csendes csodák vannak az életemben, és „rajtuk át Isten szól”, mint írja Reményik Sándor egyik versében. Én úgy gondolom, csodák más életében is vannak. Csak talán van, aki azt mondja, milyen szerencse, hogy nem ütött el a figyelmetlenül kanyarodó jármű, ahelyett, hogy megérezné, Isten gondviselő keze óvta meg a balesettől. Felmondtak két munkatársamnak, én megúsztam helyett, talán megláthatnánk, hogy Isten gondviselése mentett meg. A mai ember szava csak a panasz. Hányszor megláthattuk volna már Isten gondviselő kezét a saját életünkben, családuk életében, mégis idegbeteggé tesszük magunkat aggodalmaskodásunkkal. Jobban rá kell bízni magunkat, ügyünket Isten GONDVISELŐ kezére.

3. Isten keze NEVELŐ, FORMÁLÓ kéz. Isten azért vett a kezébe, hogy valamilyenre formáljon. Azért vett a kezébe, mert szándéka volt velem, az életemmel. És hogyan formált, hogyan nevelt? Sokszor örömmel, néha fájdalommal. Nem magáért az örömeért adta az örömet az életembe, hanem mert a simogatásával mássá akart tenni. Olyanná, mint aki tovább tudja sugározni az örömet, a békességet: nyugalmat teremt maga körül, tud vigasztalni, szeretetet adni. S amikor nem vagyok ilyen? Akkor kitéptem magam (fellázadtam) Isten kezéből, vagy csak úgy figyelmenlenségből eleresztettem Isten kezét, Isten gondviselő kezéből még nem estem ki, csak megszakadt a kontaktus. Rosszul reagáltam az öröme.

Van erősebb eszköze is Istennek. Kaptam fájdalmat is. Ki szereti a testi vagy lelki szenvedést? Senki, én se. De megláthattam, hogy milyen célra kaptam a fájdalmat. Megláthattam, hogy Isten még mindig foglalkozik velem, szeret, érdememen felül szeret, mert még változtatni akar rajtam. Megpróbál, meg akar edzeni, azt akarja, hogy nagyobb lelki erőm legyen. Beethoven élete végére megsüketült. Kell-e nagyobb szenvedés egy zenésznek, minthogy nem hall többé? És Beethoven süketen élete legcsodálatosabb műveit alkotta meg, szenvedés közepette Örömodát írt. A lélek győzött a test gyengesége felett. Isten keze formálja az én életemet is, alkalmassá tesz arra, hogy másokat neveljek!

4. Isten keze ajándékozó, MEGVÁLTÓ kéz. Isten elveszi egymástól két kezét, s én már zuhannék is, de ott van alattam Krisztus átszegzett tenyere, s felfog engem, és megszabadít bűneimtől, óemberemtől. Más emberré tesz, örök életet kínál számomra.

Hogy lettem pedagógus?

Németh Lászlóval együtt vallom, hogy van, akivel nemcsak a természete születik együtt, hanem a foglalkozása, hivatása is. Én például nyilván tanárnak születtem. Tinédzser koromban elkezdtem keresni, hogy mi végre vagyok a világon, aztán – mint ahogy leírtam – megismertem az Atyát mint teremtményt, gondviselőmet, és megismertem Krisztust mint megváltómat. Nem sokkal megtérésem után kaptam ezt az ígét: „A rád bízott drága kincset őrizd meg...!” De milyen kincset bízott rám az Úr? Hamar jött a válasz: a gyermekeket, a fiatalokat. Kirendelt engem tanítónak az Úr, hogy legyek az ő meghosszabbított keze a nevelésben, fiatalok Krisztus arcúvá formálásában. Számomra az lett a kézszabály: jó nevelő csak az Atya kezét fogva lehetek.

Hogyan kell alkalmaznom a kézszabályt? Vagyis Isten kezét fogva, hogyan neveljem a rám bízottakat?

Nézzük egy kicsit más szemszögből! Hogy alakul ki a gyermek, a fiatal jelleme, hogy lesz belőle ember? A receptadás szabályai szerint válaszolok: végy valamennyi öröklött tulajdonságot, valamennyi környezeti hatást és valamennyi tudatos nevelést, jól keverd össze és kész egy egyéniség! Természetesen minden emberben mindenből más-más az arány, így lesz belőlünk egyszeri, megismételhetetlen, „egyedüli példány” /Kosztolányi/.

Ami azonban közös mindannyiunkban, hogy az Úristen saját képmására teremtett minket. Az istenképűségünkől születésünkör tükröztünk a legtöbbet, aztán növekedésünkkel együtt egyre jobban előjöttek hajlamaink, génjeinkben kódolt rossz vagy jó tulajdonságaink. A kisgyermekben a család felfedezi, hogy alkatát a nagypapától örökölte, a temperamentuma pedig épp olyan, mint édesanyjáé. De hogy végül milyen ember lesz, azt tárgyi és szociális környezete, családja, barátai, tágabb társasága, te és én, vagyis a másik ember formálja. József Attila ezt így fejezi ki: „Hiába füröszöd önmagadban, csak másban moshatod meg arcodat.”

A Lónyay gimnázium igazgatójaként, de még egyetemi oktatóként is tisztában voltam avval, hogy az Úr rám is bízta, hogy a diákok lelki arcát minél inkább Krisztus arcúvá formáljam, az Atya gondolatait ismerő és követni akaró fiatallá mintázzam őket az engem is formáló, alakító, vezető Úristen kezét fogva. Számomra ez a keresztyén nevelés kézszabálya.

Az oktatás-nevelés kettősségéből mindig a nevelést tartottam fontosabbnak. De azért röviden szólok arról is, hogy szerintem mi lehet a református intézményekben az oktatás tartalma és módszere. A legtömörebben és időtállóan Goethe metaforája ad erre választ: „... a gyermeknek két dolgot kell adnunk: gyökereket és szárnyakat. Gyökereket, amelyek tartást adnak, hogy tudják hova tartoznak, de ugyanúgy szárnyakat is, amelyek az egyik gyereket a kényszereitől és előítéleteitől szabadítják meg, a másik gyereknek lehetőséget adnak új utakat bejárni vagy inkább repülni.” A gyökér az a tudásanyag, kulturális és szellemi örökség, amelyet elődeink felhalmoztak. És a gyökerek érzelmi, lelki harmóniát, közösségi kapcsolatokat is jelentenek: családhoz, nemzethez, Istenhez tartozást. A különféleképpen repítő szárnyak pedig miről szólnak, ha nem a differenciáló pedagógiáról? A két végletet mondom: a halmozottan hátrányos helyzetű és a különösen tehetséges gyermeket természetesen másképpen kell - nekünk nevelőknek - röptetni.

Ha 45 éves pedagógus munkám során tehettem valamit azért, hogy a rám bízottaknak erős gyökerei és jól repítő szárnyai legyenek, személyiségükben pedig a krisztusi vonások felragyogjanak, Istené legyen a dicsőség!

Madarász Imréné

/A szerző a Károli Gáspár Református Egyetem oktatója, a nyelvtudomány kandidátusa/